

УДК 377.124.8:005

DOI: [https://doi.org/10.33272/2522-9729-2022-4\(205\)-109-114](https://doi.org/10.33272/2522-9729-2022-4(205)-109-114)

Шевчук Світлана

ORCID iD <https://orcid.org/0000-0001-6260-3323>

МЕТОДИКА РЕАЛІЗАЦІЇ ЗМІШАНОГО НАВЧАННЯ У ПРОФЕСІЙНУ ПІДГОТОВКУ КВАЛІФІКОВАНИХ ФАХІВЦІВ

A *Тема змішаного навчання у вітчизняній системі ПТО актуалізувалася навесні 2020 року у зв'язку з введенням карантинних протиепідемічних заходів через загрозу поширення пандемії «COVID-19» і прискорилась у період воєнного стану, оголошеного Україною 24.02.2022 року у зв'язку з російською агресією проти нашої держави.*

У середовищі українських освітян домінує прагматичне бачення, що змішане навчання – це поєднання безпосередньої (на місці) та опосередкованої (через можливості онлайн-навчання) форм взаємодії здобувачів освіти й педагогічних працівників.

Проте ширше бачення змішаного навчання дає можливість його тлумачення як процес оптимізації освітнього процесу, підвищення його ефективності для здобувачів професійної освіти. За переходом закладів професійної освіти до змішаного навчання має стояти трансформація освітнього процесу заради якнайкращого забезпечення навчальних потреб та інтересів здобувачів освіти з використанням сучасних педагогічних підходів, чому має служити доцільне застосування можливостей сучасних цифрових технологій.

Зміст статті висвітлює методіку реалізації змішаного навчання у професійній підготовці фахівців, розкриває сутність, мету, принципи і моделі змішаного навчання на засадах компетентнісного підходу.

Ключові слова: дистанційне навчання; змішане навчання; ІКТ-компетентність; інформаційна культура; перевернутий клас; перевернуте навчання; ротаційна модель

S *Shevchuk Svitlana. Methods for implementing mixedly learning in the professional training of qualified specialists.*

The trend of mixedly learning in the domestic Career and Technical Education system became relevant in the spring 2020 caused by the implementation of quarantine anti-epidemic measures due to the threat of «COVID-19» pandemic spread. It was accelerated in the period of martial law declared by Ukraine on February 24, 2022, in connection with the Russian aggression against our state.

It is a pragmatic viewpoint in the circles of Ukrainian educationists that mixedly learning is a combination of direct (on-site) and indirect (through the possibility of online learning) forms of interaction between education seekers and teaching staff.

However, a wider vision of mixedly learning makes it possible to interpret it as a process of optimizing the educational process, increasing its effectiveness for professional education seekers. The transition of vocational education institutions to mixedly learning should be based on the transformation of the educational process for the best possible provision of the educational needs and interests of education seekers using modern pedagogical approaches, namely, appropriate use of the capabilities of modern digital technologies.

The content of the article represents the methodology of implementing mixedly learning in the professional training of specialists, reveals the essence, purpose, principles and models of mixedly learning based on the competence approach.

Key words: distance learning; mixedly learning; Information and Communications Technologies competence; information culture; flipped classroom; flipped learning, rotational model

Шевчук Світлана Степанівна, старша викладачка кафедри методики професійної освіти та соціально-гуманітарних дисциплін, Білоцерківський інститут неперервної професійної освіти ДЗВО УМО НАПН України, Україна

Shevchuk Svitlana, Senior Lecturer of the Department of Methods of Professional Education and Social and Humanitarian Disciplines, Bila Tserkva Institute of Continuous Professional Education SIHE «University of Education Management» NAES of Ukraine, Ukraine

E-mail: shevchukbinpo@ukr.net

Актуальність проблеми. Інформаційне суспільство – це глобальне суспільство, в якому обмін інформацією не має ні часових, ні просторових, ні політичних кордонів, де відбувається взаємопроникнення культур, де кожному співтовариству відкриваються нові можливості для самоідентифікації й розвитку власної унікальної культури,

а кожній особі – створюються сприятливі умови для всебічного розвитку. В інформаційному суспільстві головним джерелом існування, функціонування та розвитку, основною рушійною силою прогресивних перетворень стануть знання та інформація, які накопичило і продовжуватиме здобувати й накопичувати людство та які будуть ефектив-

но використовуватись практично всіма підсистемами суспільства для розв'язування своїх повсякденних і перспективних завдань і проблем. Одним із суб'єктів вирішення цієї проблеми є система професійно-технічної освіти, яка має створювати оптимальні умови для всебічного забезпечення інформаційних потреб і вдосконалення реалізації прав українських громадян у професійних і фахових знаннях та інформації.

Головна мета системи професійно-технічної освіти в інформаційному суспільстві є багатофакторною і включає низку цілей, однією з яких є підготовка учнів системи професійно-технічної освіти через дистанційну форму навчання.

Дистанційне навчання стало трампліном для прискореного впровадження змішаного навчання закладами професійної (професійно-технічної) освіти у період введення воєнного стану. Цей непростий досвід став нагодою, щоб переосмислити традиційні моделі навчання, які використовували заклади П(ПТ)О, й суттєво підвищив цифрові вміння всіх суб'єктів освітнього процесу. Звісно, оскільки професійна (професійно-технічна) освіта передбачає засвоєння практичних умінь, то лише дистанційне навчання без жодної прив'язки до виробництва навряд чи зможе допомогти здобувачам освіти досягти всіх очікуваних результатів навчання. Але цей досвід надав можливість педагогам, здобувачам освіти й керівництву закладів проаналізувати, де (й наскільки) онлайн-складник спрацював – і де його варто залишити на майбутнє.

У публікації «Стратегії для змішаної професійної (професійно-технічної) освіти у відповідь на COVID-19» міжурядової організації Commonwealth of Learning, яка тісно співпрацює з ООН та ЮНЕСКО у питаннях освіти, запропоновано *три схеми застосування* змішаного навчання, дистанційних та інформаційно-комунікаційних технологій [2]:

1. Навчання зосереджене в межах закладу освіти, в аудиторіях і майстернях, а його результати підсилюються за допомогою цифрових технологій і моделей змішаного навчання.

2. Навчання відбувається на місці виробництва, із застосуванням змішаного навчання на базі закладу П(ПТ)О та в дистанційному режимі.

3. Навчання здобувачів освіти з боку закладу П(ПТ)О відбувається повністю дистанційно, а практичних умінь вони набувають без участі співробітників закладу освіти на виробництві (передбачає додаткову підготовку працівників підприємств, організацій тощо для супроводу здобувачів освіти).

Аналіз попередніх досліджень і публікацій. Результати аналізу наукової літератури і дисертаційних досліджень з проблеми організації дистанційного навчання, як складника змішаного, в системі освіти показують, що науковці суттєву увагу зосереджують на застосуванні дистанційного навчання в різних ланках освіти, у т. ч. і професійній. Аналіз наукових напрацювань А. Андреєва, В. Бикова,

А. Гурія, А. Довгялла, М. Жалдака, В. Кухаренка, В. Олійника, Н. Сакович, Є. Смірної-Трибульської, П. Стефаненка, А. Чефранової, Б. Шуневича та ін. щодо дидактичного потенціалу дистанційного навчання, а також А. Артюхіної, І. Богданової, І. Гавриш, В. Докучаєвої, В. Жужжалова, Ш. Каланової, Т. Коваль, С. Конюшенко, В. Лінкової, Г. Міхаліна, Н. Морзе, С. Семерікова, В. Трайнева, Ю. Триуса, А. Трофімова, Є. Удовік, А. Фридланд, О. Шапран, Л. Шкутіна, В. Шолохови та ін. щодо теоретичних і методичних аспектів використання сучасних ІКТ в освітньому процесі показує, що їх застосування у підготовці кваліфікованих працівників має суттєвий педагогічний потенціал [1]. У наукових напрацюваннях цих та інших дослідників виокремлюється низка аспектів дистанційного навчання та його технологій, які характеризуються модульністю, гнучкістю, асинхронністю, далекодійністю, паралельністю, економічністю, інтернаціональністю, достатньою якістю, різно- і багатоманітністю джерел навчальної інформації.

Для актуалізації цих позитивних аспектів дистанційного навчання і творчого використання ІКТ у системі професійної освіти необхідно виконати мінімум одну методологічну умову – актуалізувати суб'єктний потенціал як педагогів, так і слухачів, і забезпечувати їхню суб'єктну поведінку як суб'єктів педагогічної та навчальної діяльності. Педагог займає, на думку науковців, місце наставника-консультанта, який координує навчальну діяльність здобувачів освіти, а здобувач освіти стає самостійним, автономним і відповідальним суб'єктом освітньої діяльності.

Науковці слушно зауважують, що свідомо активність людини спрямована, як правило, на пізнання та перетворення внутрішнього і зовнішнього світу в ідеальній і предметно-практичній діяльності. Обмеженість використання сучасних освітніх технологій, програмних засобів, скутість у застарілих організаційно-педагогічних умовах навчальної діяльності здобувачів освіти створює вагомі завади для впровадження процесу дистанційної та змішаної освіти в освітньому процесі системи ПТО України.

Мета статті. Реформування професійної освіти у контексті глобалізації та євроінтеграції, проблеми і завдання підготовки висококваліфікованих, конкурентоспроможних робітників у кризових ситуаціях, у яких опинилася нинішня освіта України, висувають нові вимоги до вітчизняних педагогічних працівників професійної школи. Ефективне здійснення навчально-організаційної та методичної видів діяльності у вітчизняних закладах професійної освіти потребує від педагогів сучасних знань щодо створення сучасного освітнього середовища для підготовки кваліфікованих фахівців відповідно до дистанційної та змішаної форм навчання.

Метою і завданнями статті є:

- розкриття сутності й ціннісних засад змішаного навчання у системі ПТО;
- висвітлення методики реалізації моделей змішаного навчання на засадах компетентнісного підходу;

– визначення критеріїв готовності педагога до впровадження в освітній процес дистанційного і змішаного навчання.

Викладення основного матеріалу. Розглядаючи поняття «дистанційне навчання» та «змішане навчання», треба зауважити, що існує багато підходів до їхнього визначення. Найважливішими можна вважати наступні [3]:

– *дистанційне навчання* – це форма навчання, що базується на використанні широкого спектра традиційних і нових інформаційних технологій та їхніх технічних засобів, які залучаються для доставки навчального матеріалу, його самостійного вивчення, організації діалогового обміну між викладачем (майстром виробничого навчання) і здобувачем освіти; це навчання на відстані, яке здійснюється за допомогою сучасних комп'ютерних і телекомунікаційних технологій у реальному часі або асинхронно;

– *змішане навчання* – це поєднання навчання в освітньому закладі (onsite «на місці» або offline) із дистанційною формою (у т. ч. online).

Українське законодавство не містить терміну «змішане навчання». Нормативні документи розкривають лише поняття «дистанційна освіта» («Концепція дистанційної освіти», 2000 р., і «Положення про дистанційне навчання», 2013 р.). Ці документи розрізняють «дистанційне навчання» та «технології дистанційного навчання», які можна використовувати для забезпечення навчання в різних формах.

Наприкінці червня 2020 року Міністерство освіти і науки України опублікувало Рекомендації щодо впровадження змішаного навчання у закладах фахової передвищої та вищої освіти. Їх створили для методичної підтримки закладів освіти й написали на основі досвіду тих закладів, які вже пройшли різні стадії впровадження змішаного навчання.

Термін «змішане навчання» вжито (без пояснення) в листі МОН №1/9-629 від 13.11.2020. Щодо організації освітнього процесу у закладах професійної (професійно-технічної) освіти із 16 листопада 2020 року, де вказано: «рекомендуємо в закладах професійної (професійно-технічної) освіти з 16 листопада 2020 року проводити навчання за змішаною формою із внесенням відповідних змін до графіку освітнього процесу та розкладу занять з огляду на епідемічну ситуацію в кожному конкретному регіоні та закладі П(ПТ)О» [7].

Отже, правове поле не обмежує заклади освіти, які справді хочуть запровадити змішане навчання. Проте наявна законодавча невизначеність ускладнює цей процес для менш рішучих і впевнених закладів освіти. Сподіваємося, що виклики, які постали перед освітньою системою нашої держави через пандемію Covid-19 та російської агресії проти України 2022 року, стануть поштовхом до оновлення й осучаснення нормативно-правової бази у цій сфері.

Для визначення поняття «змішане навчання» можна скористатися напрацюваннями К. Бонка й Ч. Грехема, які окреслюють його як систему навчання, засновану на

поєднанні очного (віч-на-віч) та навчання комп'ютерними засобами [9]. Крім того, значний внесок у розвиток даної технології належить американським вченим А. Самсу й Дж. Бергманну, які у 2007 р. почали записувати відеоролики зі своїми лекціями і пропонувати їх своїм учням для домашнього опрацювання [8].

На сьогоднішній день *змішане навчання* – це форма освіти, згідно з якою здобувач освіти засвоює одну частину матеріалу засобами дистанційного навчання, а іншу – вивчає очно в аудиторії [3].

Змішане навчання відрізняється від дистанційної форми здобування освіти, оскільки передбачає, що освітній процес відбувається з очним спілкуванням здобувачів освіти з їхніми наставниками. Відповідно до цього, це сприяє максимальному використанню сильних сторін безпосереднього й онлайн-навчання. У змішаному навчанні потрібно так спланувати використання реального і цифрового середовищ, щоб вони найефективніше забезпечували потреби здобувачів освіти. Наприклад, під час дистанційного опрацювання теоретичного матеріалу здобувачі можуть витратити на це стільки часу, скільки потрібно кожному з них.

Не існує правил, скільки часу у межах змішаного навчання віддавати дистанційній роботі, а скільки – навчанню в закладі освіти, у кабінетах, майстернях, лабораторіях тощо. Цей розподіл часу належить до важливих стратегічних рішень, які потрібно буде ухвалювати закладу освіти. У випадку професійної (професійно-технічної) освіти найдоцільнішим видається подавати теорію дистанційно, а практичні заняття проводити безпосередньо на робочому місці (у майстерні, лабораторії, установі, організації, на підприємстві тощо).

Дистанційне навчання, яке Україна, як і решта світу, була змушена терміново впроваджувати навесні 2020 року, стало трампліном для прискореного впровадження змішаного навчання закладами П(ПТ)О у період воєнного стану. Цей непростий досвід став нагодою, щоб переосмислити традиційні моделі навчання, що використовували заклади П(ПТ)О, й суттєво підвищив цифрові вміння всіх суб'єктів освітнього процесу. Звісно, оскільки професійна (професійно-технічна) освіта передбачає засвоєння практичних умінь, то лише дистанційне навчання без жодної прив'язки до виробництва навряд чи зможе допомогти здобувачам освіти досягти всіх очікуваних результатів навчання. Але цей досвід надав можливість педагогам, здобувачам освіти й керівництву закладів проаналізувати, де (й наскільки) онлайн-складник спрацював – й де його варто залишити на майбутнє.

Організація та реалізація змішаного навчання потребує ретельного планування, підготовки й зміни ставлення, а відтак – й усталених моделей поведінки учасників освітнього процесу. Змішане навчання зміщує фокус із фізичної присутності в спільному фізичному освітньому просторі на інтелектуальну залученість і присутність у спільному вір-

туальному освітньому просторі. Як педагоги, так і здобувачі освіти, маючи доступ до необхідних технічних засобів, можуть готувати й опрацювати навчальні матеріали, перебуваючи будь-де, не обов'язково у закладі освіти. Цей спосіб організації освітнього процесу базується на таких *ціннісних засадах* [6]:

– *відповідальність* – усі учасники освітнього процесу відповідальні за досягнення навчального результату: педагоги відповідають за ретельний відбір матеріалу, надання детальних інструкцій щодо його опрацювання, форм і методів перевірки знань і критеріїв оцінювання. Водночас здобувачі освіти відповідально та вчасно опрацюють матеріал і виконують завдань згідно з інструкціями педагогів. Керівництво закладу відповідає за те, що наданий матеріал, форми та методи його перевірки були доступні для здобувачів освіти;

– *взаємна довіра та повага* – довіра передбачає відсутність жорсткого контролю за діяльністю учасників освітнього процесу. Керівництво закладу освіти довіряє педагогічним працівникам і тому, що вони відповідально, вчасно, з урахуванням потреб і здібностей здобувачів освіти організують доступ до навчальних матеріалів, запропонують відповідні форми й методи для опрацювання практичних занять, оцінювання навчальних досягнень здобувачів освіти. Педагоги довіряють здобувачам освіти в тому, що вони відповідально поставляться до досягнення власних навчальних результатів, поважають потреби та думки здобувачів освіти;

– *повага до часу один одного* потребує ретельного планування та дотримання навчальних планів і програм. Педагоги планують заняття і завдання, а здобувачі освіти планують свій час, щоб опрацювати та виконати завдання. Раптове внесення змін до планів освітнього процесу закладу освіти може змінити плани та розклад всіх учасників освітнього процесу, а також вплинути на їхнє особисте й професійне повсякденне життя;

– *добросесність* – за відсутності жорсткого контролю академічна добросесність всіх учасників освітнього процесу стає дуже важливою: педагоги довіряють здобувачам освіти у тому, що здані на перевірку завдання не списані, здобувачі освіти практикують академічну добросесність на рівні цінностей. Академічної добросесності необхідно навчати як педагогічних працівників, так і здобувачів освіти;

– *розуміння повної картини курсу* (усвідомлення навчальної мети та очікуваних навчальних результатів) сприятиме формуванню відповідального ставлення учасників освітнього процесу до навчальних результатів.

Існує декілька загальноприйнятих варіантів реалізації змішаного навчання. Для прикладу можна навести класифікацію за Майклом Хорном та Гізером Стейкером: ротаційна, гнучка, перевернуте навчання (перевернутий клас).

Ротаційна модель має декілька різновидів: ротація за станціями, ротація за лабораторіями, індивідуальні ротації [2].

За умови повного відвідування здобувачами освіти аудиторних занять найпопулярнішою моделлю змішаного навчання є *ротація за станціями*: коли в межах одного заняття змінюються види діяльності, частина яких проводиться в режимі онлайн.

Модель змішаного навчання, яка передбачає чергування форматів *онлайн* та *офлайн* упродовж очного заняття. Зазвичай плануються так звані *станції* індивідуальної роботи, роботи в малих групах, а також епізоди фронтальної роботи. Найчастіше онлайнвою є індивідуальна робота, хоча цифровій трансформації можуть підлягати й інші етапи заняття.

Однією з основних переваг даної моделі є можливість урізноманітнити хід заняття, забезпечити можливість індивідуалізації навчання (адже педагог може приділити більше уваги окремим здобувачам освіти, які потребують допомоги). Учасники освітнього процесу набувають навичок роботи з цифровими середовищами, що допомагає підвищити їхню цифрову компетентність і готовність до можливого дистанційного навчання.

Ротація за лабораторіями – це модель, яка може бути особливо корисною для викладання дисциплін із лабораторно-практичними роботами. За цією моделлю очні заняття можна зосередити на початку курсу, коли освітній процес доцільно скеровувати на відпрацювання процедур дистанційного навчання, правил взаємодій та комунікації. Після кількох очних занять здобувачі освіти переходять в онлайнвий режим, за яким у педагога є можливість передбачити проведення періодичних консультацій, а також альтернативні можливості для здобувачів освіти, які не мають стабільного доступу до мережі Інтернет чи цифрового середовища, для опрацювання навчального матеріалу.

Якщо програма курсу містить практичний і лабораторний складники, тоді варто розглянути можливість проведення їх у звичайному форматі, а лекційну частину – у режимі онлайн.

Якщо є можливість запланувати очні заняття наприкінці курсу, то їх варто використати для проведення підсумкового контролю, добросесності якого складно забезпечувати в онлайнвому режимі.

За моделлю *індивідуальні ротації* у кожного здобувача освіти є *індивідуальний графік вивчення навчального предмета*, проте одним із обов'язкових умов є онлайн-етап. *Особливістю моделі* є те, що здобувачам освіти не обов'язково проходити всі етапи роботи з матеріалом, як у потайній моделі зі станціями.

Перевага цієї моделі – це можливість створення індивідуальної освітньої траєкторії для кожного здобувача освіти. Вона допомагає враховувати особисті потреби й, наприклад, комусь пропонувати більше роботи онлайн, а комусь – роботу в групах за очною формою.

Під час карантинних обмежень і в умовах воєнного стану 2022 року в Україні вітчизняні заклади професійної (професійно-технічної) освіти активно використовували й

продовжують використовувати цю модель у роботі з майбутніми випускниками, під час їхньої підготовки до державної кваліфікаційної атестації.

За *гнучкою моделлю змішаного навчання* первинним каналом отримання навчальних матеріалів і ресурсів є онлайн-система. Здобувачі освіти, навіть перебуваючи на заняттях, працюють у цифровому середовищі, опановують відеолекції та інші ресурси, виконують інтерактивні вправи, практичні завдання. Педагог, присутній в аудиторії, консультує та допомагає у проблемних ситуаціях. Водночас здобувач освіти чи педагог можуть перебувати і вдома, а консультації надаються за допомогою цифрових технологій.

Це модель, за якої особисте інструктування здобувачі освіти отримують переважно через Інтернет. У них гнучкий графік, який змінюється відповідно до їхніх потреб із конкретної теми та курсу. Кількість і роль педагогів у такому виді роботи може варіюватися: від великої кількості групової роботи та обговорень зі здобувачами освіти до переважно індивідуальної їхньої роботи онлайн і консультування за потреби.

Модель перевернутого навчання, авторами якої вважаються педагоги Аарон Самс і Джонатан Бергманн (США) – це форма активного навчання, що дозволяє «перевернути» звичний процес навчання таким чином: домашнім завданням для учнів є перегляд відповідних відеофрагментів із навчальним матеріалом наступного уроку, учні самостійно проходять теоретичний матеріал, а в аудиторії час використовується на виконання практичних завдань. Поняття перевернутого навчання спирається на такі ідеї, як активне навчання, залучення здобувачів освіти у спільну діяльність, комбіновану систему навчання. Цінність перевернутих класів у можливості використовувати навчальний час для групових занять, де студенти можуть обговорити зміст теми аудиторного заняття, перевірити свої знання й взаємодіяти один з одним в практичній діяльності. Під час навчальних занять роль педагога – виступати тренером або консультантом, заохочуючи учнівський колектив до самостійного дослідження і спільну роботу [5].

Перевернутий клас (англ. *flipped classroom*) – це така модель змішаного навчання, у якій виконання домашньої роботи передбачає самостійне вивчення здобувачем освіти нової теми: перегляд відеолекції; читання навчальних текстів, перегляд ілюстрацій; проходження тестів і вправ на початкове засвоєння теми. Потім, під час роботи в закладі освіти, здобувачі освіти вивчають складніший теоретичний матеріал і питання, що виникли в них протягом виконання домашньої роботи (не більше 25–30% часу). Також під час уроку учні (студенти) разом із викладачем (майстром виробничого навчання) розв'язують практичні задачі та виконують дослідницькі завдання. Після проведення аудиторного заняття домашнім завданням є складніші практичні завдання, виконання тестів на розуміння і закріплення пройдені теми.

Різновиди перевернутого класу:

– *типовий* – учні вдома самостійно опрацьовують новий навчальний матеріал, а на уроці виконують практичні завдання;

– *дискусійний* – використовується для дисциплін, при вивченні яких передбачається наочна демонстрація матеріалів, виконання досліджень;

– *груповий* – для практичного застосування нової навчальної інформації учні (студенти) об'єднуються у групи, при цьому вони навчаються працювати командою і вчитися один в одного;

– *«перевернутий учитель»* – метод передбачає безпосередню участь здобувачів освіти у процесі створення навчальних відеоматеріалів і практичних завдань.

Отже, при використанні технології «перевернутого навчання» аудиторні заняття (у будь-якій формі) повинні підтримувати процес набуття знань і вмінь здобувачів освіти, а не займати центральне місце. Зміст навчання вже не є самоціллю, а стає якби відправною точкою. Акцент у навчанні ставиться на процесі пізнавальної діяльності, у ході якої учень (студент), спираючись на контент, відкриває для себе нове знання.

Ключова роль у процесі впровадження технологій дистанційного і змішаного навчання у підготовку кваліфікованих фахівців відводиться педагогу професійної освіти, а точніше, його готовності до ефективного їхнього впровадження. Одним із визначальних критеріїв готовності педагога є *ІКТ-компетентність як «здатність особистості використовувати на практиці інформаційно-комунікаційні технології для задоволення власних індивідуальних потреб і розв'язування суспільно-значущих, зокрема професійних, задач у певній предметній галузі»* [4].

ІКТ-компетентність є базовою, однак не єдиною компонентою у збагаченні когнітивної сфери особистості. Поряд із інформаційною й комп'ютерною грамотністю, здатністю до аналізу отриманої інформації та її формалізації, порівняння, узагальнення, синтезу, розроблення варіантів використання інформації, прогнозування результатів реалізації інформаційного продукту тощо, необхідними є фахові знання, методична обізнаність, дослідницькі навички, пізнавальна активність тощо.

Робота в інформаційному середовищі передбачає самостійний пошук, накопичення та аналіз інформації. Результат такої діяльності залежить від рівня *інформаційної культури* користувача як одного зі складників загальної культури, що характеризується вміннями усвідомлювати й формулювати свої інформаційні запити; оперувати різними джерелами інформації, здійснювати їхній свідомий вибір; умінням здійснювати вільну навігацію в інформаційному потоці; знати і самостійно використовувати на практиці алгоритми роботи з інформацією; використовувати інформацію в різноманітних пізнавальних і життєво-практичних ситуаціях.

У сукупності вищезначені теоретичні компетенції визначають *когнітивний компонент готовності педагога* до використання методів і засобів дистанційного і змішаного навчання [1].

У складі компетентної готовності педагогів до впровадження технологій дистанційного навчання має бути *операційно-діяльнісний компонент*, який характеризує вміння технологічно правильно здійснювати продуктивну діяльність у конкретній ситуації (професійна підготовка) щодо цільової групи (майбутні кваліфіковані робітники).

Оцінно-рефлексивний компонент готовності педагога до впровадження змішаного навчання характеризує оцінювання результатів впровадження різних його моделей на рефлексивній основі; слугує усвідомленим рушієм неперервного саморозвитку щодо виконання організаційної, навчально-пізнавальної, комунікаційної, діагностичної функцій дистанційної освіти як складника змішаного навчання в інформаційно-комунікаційному середовищі.

На основі дедуктивного аналізу законодавчих і нормативно-правових актів, наукових праць у галузі психології й педагогіки, практичного досвіду педагогічних колективів закладів професійної освіти нині уможливується уточнення поняття «готовність педагогів до впровадження змішаного і дистанційного навчання кваліфікованих робітників», сутністю якого є «готовність до педагогічної діяльності».

Висновки. Упровадження технології змішаного навчання у професійну підготовку кваліфікованих робітників має потужний потенціал для формування компетентності здобувачів освіти у кризових ситуаціях, у яких опинилась вітчизняна освіта з 2020 року й до сьогодні. Саме через зміни у діяльності педагога професійної освіти з орієнтацією на цифровізацію освітнього процесу, освітню інноватику та його готовність до реалізації особистого творчого потенціалу можна домогтися якісних змін в освітньому процесі закладів професійної (професійно-технічної) освіти, наблизити результати їхньої діяльності до стандартів європейського освітнього простору.

Перехід до змішаного навчання не є механічним процесом винесення вибіркового виду освітньої взаємодії в онлайн-середовище. Для цього потрібна зміна бачення ролі закладу освіти та педагогів в освітньому процесі, зміна культури самого закладу та стосунків між учасниками та учасницями освітнього процесу.

Перспективами подальшого ефективного впровадження технології змішаного навчання, що стала однією з основних форм у професійній підготовці кваліфікованих фахівців у закладах професійної (професійно-технічної) підготовки, є її максимальна адаптація до кризової ситуації сьогодення нашої держави. За цих умов постала необхідність законодавчо визначити поняття «змішане навчання» з метою оновлення й осучаснення нормативно-правової бази у цій сфері, а також удосконалити методики її реалізації у системі професійної освіти.

Практика реалізації технології змішаного навчання у професійній підготовці показала, що саме за умов розширення спектра впровадження інтерактивних освітніх технологій, нових варіацій моделей змішаного навчання, використання всіх складників функцій сучасної моделі комплексного методичного супроводу стає можливим ефективно та якісно проводити аудиторні заняття у режимі онлайн й офлайн, науково-практичні семінари і конференції, організовувати самостійну роботу здобувачів професійної освіти на форумах й у чаті, їхню пошуково-експериментальну діяльність.

Список використаних джерел

1. Дистанційне навчання в системі професійно-технічної освіти : монографія / авт. кол.: В. В. Ягупов, Л. М. Петренко, С. Г. Кравець та ін. ; за наук. ред. В. В. Ягупова. Житомир : Полісся, 2019. 234 с.
2. Змішане навчання у закладах професійної(професійно-технічної) освіти : навч.-метод. посіб. / уклад.: О. Пасічник, Ю. Єлфімова, Х. Чушак, О. Шинаровська, А. Донець. Київ, 2021. 92 с.
3. Масліч С. В. Методика організації і проведення занять за дистанційною й змішаною формами навчання : електрон. навч. курс. Біла Церква : БІНПО, 2022. 31 с.
4. Сушенцева Л. Л. Теоретико-методичні засади формування професійної мобільності майбутніх кваліфікованих робітників у професійно-технічних навчальних закладах : дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.04. Київ, 2012. 559 с.
5. Цицюра К. Змішане навчання: основні інгредієнти компетентнісного підходу для ефективної освіти нового покоління. 2015. URL: <http://bit.ly/1zp30EI>
6. Шевчук С. С. Сучасні освітні технології у професійній підготовці кваліфікованих робітників : навч.-метод. посіб. Біла Церква : БІНПО ДЗВО «УМО» НАПНУ, 2022. 158 с.
7. Щодо організації освітнього процесу у закладах професійної (професійно-технічної) освіти : лист Міністерства науки і освіти України №1/9-626 від 13 листопада 2020 р.
8. Bergmann J., Sams A. Flip Your Classroom: Reach Every Student in Every Class Every Day. International Society for Technology in Education, 2012. 120 p.
9. Bonk C. J., Graham C. R. The handbook of blended learning environments: Global perspectives, local designs. San Francisco : Jossey-Bass/Pfeiffer, 2006.

References

1. Yahupov, V. V. (Ed.). (2019). *Dystantsiine navchannia v systemi profesiino-tekhnichnoi osvity [Distance learning in the vocational education system]: monohrafiia*. Zhytomyr: Polissia [in Ukrainian].
2. Pasichnyk, O., Yelfimova, Yu., Chushak, Kh., Shynarova, O., Donets, A. (Comps.). (2021). *Zmishane navchannia u zakladakh profesiinoi(profesiino-tekhnichnoi) osvity [Mixed education in institutions of professional (vocational and technical) education]: navch.-metod. posib*. Kyiv [in Ukrainian].
3. Maslich, S. V. (2022). *Metodyka orhanizatsii i provedennia zaniat za dystantsiinoiu u zmishanoiu formamy navchannia [Methods of organizing and conducting classes in distance and mixed forms of education]: elektronnyi navchalnyi kurs*. Bila Tserkva: BINPO [in Ukrainian].
4. Sushentseva, L. L. (2012). *Teoretyko-metodychni zasady formuvannia profesiinoi mobilnosti maibutnikh kvalifikovanykh robitnykiv u profesiino-tekhnichnykh navchalnykh zakladakh [Theoretical and methodological principles of the formation of professional mobility of future qualified workers in vocational and technical educational institutions]. (D diss.)*. Kyiv [in Ukrainian].
5. Tsytsiura, K. (2015). *Zmishane navchannia: osnovni inhrediienty kompetentnisnogo pidkhodu dlia efektyvnoi osvity novoho pokolinnia [Blended learning: the main ingredients of a competency-based approach for effective education of the new generation]*. Retrieved from <http://bit.ly/1zp30EI> [in Ukrainian].
6. Shevchuk, S. S. (2022). *Suchasni osvitni tekhnolohii u profesiinii pidhotovtsi kvalifikovanykh robitnykiv [Modern educational technologies in professional training of skilled workers]: navch.-metod. posib*. Bila Tserkva: BINPO DZVO «UMO» NAPNU [in Ukrainian].
7. *Shchodo orhanizatsii osvithnoho protsesu u zakladakh profesiinoi (profesiino-tekhnichnoi) osvity [Regarding the organization of the educational process in institutions of professional (vocational and technical) education]: lyst Ministerstva nauky i osvity Ukrainy №1/9-626 vid 13 lystopada 2020 r.* [in Ukrainian].
8. Bergmann, J., & Sams, A. (2012). *Flip Your Classroom: Reach Every Student in Every Class Every Day*. International Society for Technology in Education.
9. Bonk, C. J., & Graham, C. R. (2006). *The handbook of blended learning environments: Global perspectives, local designs*. San Francisco: Jossey-Bass/Pfeiffer.

Дата надходження до редакції авторського оригіналу: 09.08.2022